

РЕШЕНИЕ

№ 2846

гр. София, 27.04.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XIII КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 01.04.2022 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Миглена Николова

ЧЛЕНОВЕ: Наталия Ангелова

Младен Семов

при участието на секретаря Александра Вълкова и при участието на прокурора Надя Загорова, като разгледа дело номер **1306** по описа за **2022** година докладвано от съдия Наталия Ангелова, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.208 и следващите от Административнопроцесуалния кодекс (АПК), във връзка с чл.285, ал.1 от Закон за изпълнени ена наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по две касационни жалби срещу Решение №6506/09.11.2021г., постановено по адм.д.3184/2021г. по описа на Административен съд София-град. С решението е осъдена Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" [населено място] да заплати на В. В. П.-Д., ЕГН [ЕГН], по иск с пр. осн. чл. 284 от ЗИНЗС вр. с чл. 1, ал.1 от ЗОДОВ, сумата от 800 (осемстотин) лева, представляваща обезщетение за причинени й неимуществени вреди от преживяно унижително и недостойно отношение, вследствие нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС за периода от 19.04.2019г. до 27.11.2019г. по време на престоя й в Следствения арест в [населено място], [улица] ОТХВЪРЛЯ иска за горницата над тази сума до пълния предявения размер от 30 000 лв.

Първата касационна жалба е подадена от В. В. П.-Д., ЕГН [ЕГН], и с нея се оспорва решението само в частта в която искът е отхвърлен, счита, че присъденото обезщетение е твърде ниско за вредите, болките и страданията, които ищцата в първоинстанционното производство е протърпяла. В съдебно заседание касаторът не е взел участие.

Втората касационна жалба е подадена от Главна дирекция "Изпълнение на

наказанията" [населено място] и с нея се оспорва решението в частта в която е осъдена да заплати на ищеца сумата от 800,00 лева, като счита, че решението в тази му част е неправилно поради нарушение на материалния закон и необосновано. Счита и че решението е неправилно, тъй като по отношение на размера на килията съдът обърнал внимание на практиката на ЕСПЧ, но не и на българското законодателство, по същият начин стоял въпросът и с претенцията за липса на естествено и оскъдно осветление. Оспорва и изводите на съда по отношение на престоя на открито. На основание правни съображения по чл.52 от Закона за задълженията и договорите счита, че присъденото обезщетение било завишено, нямало данни да е налице увреждане по степен и характер на преживени болки и страдания от ищцата, което да е довело до някакво здравословно неразположение или трайно да е увредило здравословното ѝ състояние. Иска се решението да бъде изцяло отменено, алтернативно присъденото обезщетение да бъде редуцирано в минимален размер и да се присъди юрисконсултско възнаграждение на основание чл.78, ал.8 ГПК вр. чл.37 от закона за правната помощ.

Прокурорът от Софийска градска прокуратура дава заключение за неоснователност на касационната жалба на В. П.. Изразява становище за основателност на касационната жалба на ГД "Изпълнение на наказанията", иска касационната инстанция да постанови отмяна на съдебното решение в осъдителната му част и да отхвърли исковата претенция.

Касационните жалби са процесуално допустими, подадени от надлежни страни, в законоустановения срок. Разгледани по същество, първата е частично основателна, а втората - неоснователна.

Производството пред Административен съд София-град се е развило по исковата молба на В. В. П.-Д., изтърпяваща наказание в затвора С., против ГД "Изпълнение на наказанията", с която е поискала да се присъди обезщетение за неимуществени вреди в общ размер на 30 000, 00 лева за периода от 19.04.2019 г. -27.11.2019 г., причинени от условията в килиите в следствения арест „Г.М.Д. в [населено място], в които е пребивавала ищцата през исковия период. Фактическите основания, от които се претендира обезщетението са: недостатъчна жилищна площ; липса на санитарен възел, осигуряващ уединение; оскъдно осветление; липса на естествен въздух; липса на истински престой на открито; храна с лошо качество; липса на медицинско обслужване. Претендира се, че условията, в които е било поставена ищцата в ареста, са разрушили здравето и психиката ѝ – довели са до психологични и физиологични проблеми, свързани с ползването на тоалетна, пострадало е самочувствието ѝ, изпитвала е страх и депресия, имала е здравословни проблеми със стомаха, очите и краката, причинени от лошата храна и бездвижването.

В Решение №6506/09.11.2021г., постановено по адм.д.3184/2021г. по описа на Административен съд София-град, съдът е обосновал извод за частична основателност на исковата претенция, която е уважил до размер от 800, 00 лева и е отхвърлил иска до пълния предявен размер от 30 000, 00 лева. За да постанови този резултат, съдът е приел, че при съвкупна преценка на всички установени факти – по-малко от 4 кв.м. жилищна площ на разположение, липсата на пряка слънчева светлина и възможност за проветрение, неприемливите условия в помещението за престой на открито, липсата на уединение в санитарното помещение в килията и лошите хигиенни условия, е налице "нечовешко" и "унизително" отношение, които превишават целите на изтърпяване на наказанието. Неудобствата и страданията, с

които е съпроводено задържането на ищцата, надминавали необходимото за изпълнението му.

По отношение на жилищната площ съдът е приел, че стандартът от 4 кв.м не е достигнат, при параметри на килиите 16 кв. м. ведно с обзавеждането – легла, маса, стол, осем шкафчета и санитарен възел, но не се установявало, че ищцата имала на разположение по-малко от 3 кв.м. жилищна площ, поради което не можело да се приеме, че е налице пренаселеност, която сама по себе си води до нарушение на чл.3 от Конвенцията, следвало да се отчете и фактът, че в тази площ се включва и обзавеждането и санитарния възел, а според разпитаните свидетели, в помещението можело да се направят две крачки.

Предвид установените факти относно достъпа до санитарен възел и течаща вода съдът е обосновал извод, че килиите, в които е настанявана ищцата, имало решетка, стъклата не са затъмнени, отварял се само единият прозорец на около 30 см от общо два в килиите, стъклата не били затъмнени, имало изкуствено осветление с две лампи. Не се представили доказателства, че количеството дневна светлина, степента на изкуствено осветление, отоплението и проветряването са в противоречие с изискванията на съответните стандарти.

По основанията престой на открито, съдът е приел за установено, че ищцата е имала тази възможност всеки ден в светлата част на денонощието - в открито помещение на покрива на сградата, а в арестантското досие на ищцата се съдържали деларации на ищцата за отказ от тази възможност поради неразположение. В случая обаче, всяко от обособените места за престой на открито („каре“, е с площ около 25 кв.м., над помещенията били поставени поликарбонатни дъговидни плоскости с охранителна цел, на тази площ се събирали 12-15 жени и нямало възможност за движение според свидетелите; на практика помещението било стая, лятото температурата се повишавала значително, ставало прекомерно горещо и задушно; липсвали всякакви условия за упражнения или активност на открито; условията за провеждане на престоя на открито не предоставяли възможност за движение и възстановяване, а при горещо време не е имало и достъп до свеж въздух. При тези обстоятелства и предвид, че в килиите нямало възможност за повече от две крачки и достъпът на свеж въздух и светлина бил ограничен, е формиран извод, че престоят на открито не е осигурявал достатъчно пространство и в случая утежнявало положението на задържаните лица по смисъла на цитираното решение – параграфи 235 и 236 от решението на ЕСПЧ по делото Н. срещу България.

По отношение на оплакването за липсата на уединение при ползването на санитарния възел, съдът е приел за установено, че всяко помещение разполага със собствен санитарен възел, с непрекъснат достъп до течаща вода, с чешма, мивка и тоалетен блок, отделен от останалата част на килията посредством преграда с височина 1,20 м. , но без врата. На основание приетото по параграф 241 от цитираното решение по делото Н. е прието, че преградата от е без значение, безспорна била липсата на уединение въз основа на данните по делото, също е взето предвид, че в санитарното помещение задържаните лица се къпят, което засягало достойнството им в още по-голяма степен.

На следващо място е прието, че в помещенията било изключително мръсно, нямало данни на задържаните лица да са раздавани почистващи препарати и средства за поддържане на нормална хигиена.

За недоказани са приети твърденията на ищцата за липса на медицински грижи, който

извод е обоснован с данните от медицинското досие на ищцата за редовни прегледи, за неоснователни са приети и твърденията за лошото качество на храната.

Изложеното е мотивирало съда да обоснове извод за частична основателност на иска – в размер на 800,00 лв., като е посочено, че обезщетението съответствало на присъжданите от Съда по правата на човека по аналогични случаи, изложен е довод, че следва да се вземат предвид кумулативните последици на тези условия. Посочено е, че обезщетението в посочения размер съответствало на степента и интензитета на създаденото на ищцата неудобство, което според обсъдените по делото писмени и гласни доказателства е такова, което можело да бъде квалифицирано като „причиняващо страдание и унижаващо достойнството“.

Съгласно чл.285, ал.1 ЗИНЗС, решението на административния съд подлежи на касационно оспорване по реда на глава дванадесета от АПК пред тричленен състав на същия съд. Съгласно чл. 218 АПК съдът обсъжда само посочените в жалбата пороци, като за валидността, допустимостта и съответствието на обжалваното решение с материалния закон, следи служебно.

Съдът е изяснил фактичката обстановка по делото, събрал е относимите за правилното решаване на спора доказателства, при приложението на чл.284, ал.3 ЗИНЗС, обсъдил ги е в тяхната съвкупност и при съобразяване разпоредбата на чл.284, ал.5 ЗИНЗС, е обосновал изводи по фактите, които не се оспорват от ищцата в производството, касатор пред настоящата инстанция.

Държавата е отговорна за условията, при които осъдените и задържаните под стража изтърпяват наказанието, респективно мярката. Тя има задължението да спазва забраната по чл. 3, ал. 1 ЗИНЗС, тези лица да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унизително отношение, която е в синхрон с тази по чл. 3 ЕКПЧ, че никой не може да бъде подлаган на изтезания или нечовешко или унизително отнасяне или наказание. Съгласно чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС за нарушение на тази забрана се смята и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

Ангажирането на отговорността на държавата по иск с правно основание чл. 284, ал. 1 ЗИНЗС предполага едновременно да бъдат установени следните материалноправни предпоставки: 1/ условия на задържане на ищеца, които са в нарушение на чл. 3 ЗИНЗС и 2/ настъпила неимуществена вреда в правната сфера на ищеца в резултат на нарушението, която се предполага до доказване на противното по силата на оборимата презумпция, въведена с чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС. Отговорността на държавата се ангажира при доказано жестоко, нечовешко или унизително отношение /чл. 3, ал. 1 ЗИНЗС/, както и при поставянето на лицата в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" или "задържането под стража", изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност

или малоценност /чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС/.

За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата.

Възраженията на касатора В. В. П. – Д., са само за несправедливост на размера на обезщетението, по които касационната инстанция приема следното:

Естеството и характера на причиненото страдание съдът преценява не само с оглед субективното възприятие и усещане на ищеца за причинена вреда, но и с оглед конкретни обективни факти. Негативното въздействие на условията, при които ищцата по делото в първата инстанция е пребивавала в арестните помещения е несъмнено. Преценени в тяхната съвкупност, същите с основание са приети като представляващи отклонение от подходящата жизнена среда за лишен от свобода, като неудобствата надхвърлят обичайните, свързани с изпълнението на наложената мярска в случая и водят до понасяне на страдания, трудности и негативни емоционални преживявания, надвишаващи неизбежното ниво, присъщо на "лишаването от свобода".

Касационната инстанция намира, че първоинстанционният съд е допуснал грешка при прилагането на правото по отношение преценката на основанието липса на уединение при ползването на тоалетната в килията, поради следното:

При сходни случаи ЕСПЧ е приел също, че липсата на адекватен достъп до подходящи санитарни помещения повдига въпрос за позитивното задължение на националните власти да осигурят минимално ниво на уединение за лишените от свобода съгласно член 8 от Конвенцията (S. v. P., 2015, §§37-41). При санитарно помещение, отделено с преграда, висока приблизително един до един и половина метра, от зоната за ежедневно ползване на килията, според съда такава близост и публично излагане се считат за неприемливи от хигиенна гледна точка, но също така лишават задържаня, използващ тоалетната, от всякаква неприкосновеност на личния живот, тъй като той се намира по всяко време в ползрението на другите затворници, седящи в леглата си, а също и на охранители, гледащи през шпионката на вратата (например, A. M. v. R., 2009, § 97; L. v. C., 2012, § 60). Съдът приема, че липсата на неприкосновеност на личния живот в резултат на откритостта на тоалетната зона или трудностите, свързани с възможността да се използва тоалетната в килията поради пренаселеност, са се отразили особено тежко на жалбоподателите, които страдат от конкретно заболяване. (M. v. R., 2008, § 124; L. v. C., 2014, § 76).

Също така ЕСПЧ, в контекста на условията в затвора е установявал нарушение на чл.3 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи в случай, включващи пренаселеност на затворническите килии, но в други случай, в които пренаселеността не е била толкова тежка, че да подигне въпрос по чл. 3 от конвенцията на самостоятелно основание, съдът отбелязва други аспекти на условията на физическите условия на задържане като релевантни за неговата преценка за съответствие с тази разпоредба. Такива елементи включват по-специално наличието на вентилация, достъп до естествена светлина, спазване на основните санитарни изисквания, възможността за използване на тоалетна насаме. Така дори в случаите, когато става дума за по-голяма затворническа килия –с размери между 3 и 4 кв.м. на

лишен от свобода – съдът е установявал нарушение на чл.3 от Конвенцията, тъй като факторът пространство е съчетан с установена липса на вентилация и осветление (Б. срещу Русия, №67253/01, пар.44, 18 октомври 2007година; О. срещу М., №35297/03, пар. 89, 13 септември 2005година и Р. , параграфи 70 – 72), или липса на елементарна неприкосновеност на личния живот в ежедневието на задържаните (mutatis mutandis, В. срещу Русия, № 72967/01, §§ 73-79, 1 март 2007 г.; В., цитиран по-горе, § 104; Х. срещу Русия, № 6847/02, §§ 106-107, ЕCHR 2005-Х (извлечения) и Н. срещу Русия, № 66460/01, §§ 32, 40-43, 2 юни 2005 г.).

В казуса по делото, при фактическите установявания на първоинстанционния съд (л. 12 от решението, последен абзац), при съвкупната преценка на всички установени факти, по основанията на иска за вреди, съдът е достигнал до следните изводи:

- по-малко от 4 кв.м. жилищна площ на разположение
 - липсата на пряка слънчева светлина и възможност за проветрение
 - неприемливи условия в помещението за престой на открито
 - липсата на уединение в санитарното помещение в килията
 - лоши хигиенни условия,
- е налице „нечовешко“ и „унизително отношение“.

Тези изводи сочат, че е нарушена е както забраната по чл.3 от Конвенцията, така и защитеното право по чл.8 от същата – на личен живот. Що се касае до националното право, се установява, че ищцата е била поставена в условия, нарушаващи както забраната по чл.3, ал.1 ЗИНЗС - за нечовешко и унижително отнасяне, и по ал.2 от същата разпоредба - поради поставянето ѝ при неблагоприятни условия на задържането под стража, при обстоятелства, които уронват човешкото достойнство. Също така, ищцата е била поставена в посочените условия през целия исков период от 7 месеца и 8 дни (от 19.04.2019г. до 27.11.2019г.), който не може да се определи като кратък.

Първоинстанционният съд е установил, че от посочените условия, несъответни на задълженията на държавата по отношение на задържаните лица, ищцата действително е претърпяла неимуществени вреди.

Предвид значимостта на защитените права по чл.3 ЗИНЗС, както и по чл. 3 и чл.8 ЕКПЧ и периодът, през който нарушението е търпяно от ищцата, то определеното от първоинстанционния съд обезщетение в размер на 800 лева, действително е ниско и несъответно на претърпяните неимуществени вреди. Същото е присъдено без първоинстанционният съд да вземе предвид нарушението на двете разпоредби по конвенцията, както и на чл.3 ЗИНЗС в цялост.

Изложеното обуславя извод, че така присъденото обезщетение следва да бъде увеличено, като се присъди общо 2220,00 лева за 222 дни или преценено на ден от исковия период по 10 лева, средно по 300 лева на месец.

Следователно, решението следва да бъде изменено в осъдителната му част до посочената сума на обезщетението.

С оглед на изложеното, касационната жалба на другата ГД „Изпълнение на наказанията“, е изцяло неоснователна. Не се споделет доводите на този касатор, че първоинстанционният съд неправилно се е позовал на стандартите за условията на задържане, установени в практиката на Съда по

правата на човека по дела срещу България, доколкото българската държава има положителни задължения по Конвенцията, а националният съд следва да присъжда идентични обезщетения.

На основание всичко изложено и чл.221, ал.2 АПК, във връзка с чл.285, ал.1 ЗИНЗС, Административен съд [населено място]-град, XIII -ти касационен състав

РЕШИ:

ИЗМЕНЯ Решение № 6506/09.11.2021г. по адм.д. 3184/2021г. на АССГ, в осъдителната му част, като вместо обезщетение в размер на 800,00 (осемстотин) лв. ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – С., да заплати на В. В. П. – Д. с ЕГН [ЕГН], на основание чл.284, ал.1 ЗИНЗС сумата от 2220 (две хиляди двеста и двадесет) лева , представляваща обезщетение за причинени й неимуществени вреди от преживяно унижително и дnedостойно отношение, вследствие на нарушение на чл.3 ЗИНЗС за периода от 19.04.2019г. до 27.11.2019г. по време на престоя й в Следствения арест в [населено място], [улица].

ОСТАВЯ в сила решението в останалата му част, в която исквата претенция е отхвърлена до пълния предявен размер от 30 000 (тридесет хиляди) лева. Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: